

CZU 028.3=135.1

DESPRE LISTELE DE LECTURĂ

*Ivan PILCHIN,
redactor-șef*

Întreaga existență umană poate fi, la rigoare, ilustrată printr-un șir de liste potrivite să reprezinte cam toate aspectele vieții și activității unui individ: de la listele de contacte din smart-phone, la liste de cumpărături; de la listele cu dorințe trimise lui Moș Crăciun în copilărie, la listele de sarcini pe care trebuie să le realizăm, fiind presați de un deadline; de la listele de filme, spectacole sau concerte pentru care încercăm să găsim timp, la listele de cărți pe care am dori să le citim.

În cazul cărților, putem vorbi chiar despre o cultură a listelor de lectură. La o primă aproximare, acestea pot fi împărțite, cel puțin, în două categorii: listele de lectură ca proiect (conturând o etapă de planificare, de studiu sau de formare profesională, de potențialitate a cunoașterii și cercetării etc.) și listele de lectură ca rezultat (configurând un profil uman și profesional, o direcție asumată sau hazardată a devenirii). Pe de altă parte, listele de lectură pot fi împărțite în cele obligatorii sau libere, primare sau secundare, parcurse intenționat sau întâmplător, recomandate de altcineva sau elaborate individual.

O viață de om, privită prin prisma lecturii, se constituie astfel din volumul, calitatea și diversitatea cărților citite și asimilate sau, din contra, necitite și neasimilate. Cu alte cuvinte, suntem (inclusiv) ceea ce (nu) vrem și (nu) reușim să citim, iar listele de cărți trasează o anumită traiectorie, un itinerar al evoluției noastre (cu toate transformările și întorsăturile posibile), schițează o hartă a intereselor, curiozității, ambițiilor sau visurilor noastre.

Este important să conștientizăm că o listă de lectură poate deveni un factor determinant de apropiere, de adaptare și de integrare într-o comunitate. Cu alte cuvinte, pentru ca să facem parte dintr-o comunitate în sens cultural, nu trebuie doar să cunoaștem istoria sau tradițiile acesteia, ci să și avem același corpus de lecturi

(un canon însușit), să posedăm și să înțelegem aceleași referințe ale imaginarului colectiv, aceleași referințe culturale, istorice etc.

În volumul *Vertigo. Lista infinită*, Umberto Eco explorează fenomenul listelor, evidențiind discrepanța dintre „listele practice” (un instrument de organizare și control) și „listele poetice” (un simbol al infinitului și al profunzimii). Eco își exprimă preferința pentru listele poetice, care sugerează o complexitate aparent nelimitată. În contrast, listele practice servesc scopurilor concrete de organizare, clasificare sau categorisire (reflectând calitatea umană de a ordona și de a înțelege astfel lumea înconjurătoare). Totodată, Eco recunoaște că listele practice pot fi necesare pentru stabilirea unor limite și pentru controlul unor aspecte ale vieții sociale și materiale; că există riscul ca listele să devină instrumente de excludere și de impunere a unor norme și reguli.

În cazul cititului, caracterul practic al listelor adesea se suprapune peste intențiile „poetice” ale lectorului, când nevoia acumulării (sistematice și obligatorii) a cunoștințelor se intercalează cu nevoia unei distanțări reflexive, a unei pauze de inspirație. Și atunci în lista lineară (programată) intervin ajustări și actualizări, schimbări sau chiar devieri imprevizibile, transformând-o în lectură rizomică (hipertextuală), în care fiecare nouă carte parcursă este rezultatul unor căutări (și salturi) asociative, entuziaste, libere.

Lecturile rizomice sunt, cred, una din multiplele expresii ale plasticității creierului uman. Ele exteriorizează și unele structuri labirintice ale conștiinței noastre, dar și o libertate spirituală immanentă naturii noastre, a cărei mărturie sunt cărțile pe care le citim, felul în care citim și felul în care aceste cărți devin o parte din noi.